

Jatkuvalla takamatkalla

Sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilu korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa

LOTTA HAATAJA
JULIA JAAKKOLA
MARIA KEKKONEN
ELINA KESTILÄ-KEKKONEN
SANNA LAPPALAINEN
JOSEFINA SIPINEN
AINO TIIHONEN
IINA VAHTERI

JOHDANTO

Suomessa naiset ovat jo 1980-luvulta lähtien olleet miehiä ahkerampia äänestäjiä vaaleissa (Tilastokeskus 2022a). Naisille on myös yhä enemmän tarjolla roolimalleja poliittisiin johtotehtäviin: Sanna Marinin hallituksessa suurin osa ministereistä on naisia, ja jokaista viittä hallituspuoluetta johtaa nainen. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa valittujen naiskansanedustajien osuus oli historian suurin (47 %). Vuonna 2022 ensimmäistä kertaa järjestetyissä aluevaaleissa valittiin valtuutetuiksi enemmän naisia kuin miehiä (53,3 ja 46,7 %) ja lähes kaikissa ikäluokissa aina 50-vuotiaisiin saakka naisten osuus ehdokkaista oli miehiä suurempi (Tilastokeskus 2022b).

Yksi poliittisen kiinnittymisen sukupuolikuilu kuitenkin pitää sitkeästi pintansa niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa: kaikissa eurooppalaisissa demokratioissa naiset uskovat miehiä vähemmän kykyihinsä ymmärtää politiikkaa sekä osallistua ja vaikuttaa siihen (European Social Survey kierrokset 1–4 ja 7–9). Toisin sanoen naisilla on keskimäärin miehiä heikompi *sisäinen kansalaispätevyys*. Näin on myös kaikissa Pohjoismaissa huolimatta niiden asemasta sukupuolten välisen tasa-arvon edelläkävijöinä ja naisten vahvasta edustuksesta poliittisessa päätöksenteossa. Jo 1960-luvulla havaittua sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilua eivät ole onnistuneet häivyttämään edes naisten koulutus- ja tulotason nousu tai aktiivinen osallistumisen työmarkkinoille (Beckwith 1986; Gidengil ym. 2008; Thomas 2012). Sen sijaan esimerkiksi ulkoisessa kansalaispätevyydessä eli siinä, kuinka responsiivisena kansalainen poliittista järjestelmää pitää, sosioekonomisten resurssien aiempaa yhdenvertaisempi jakautuminen sukupuolten välillä on kaventanut miesten ja naisten välillä vallinnutta kuilua (Burns ym. 2001). Suomalaisessa aikuisväestössä havaittu sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilu (Borg ym. 2015) näkyy jo 15–16-vuotiaiden nuorten keskuudessa (Kestilä-Kekkonen ja Sipinen 2022).

Keskeisimmät kuilua selittävät tekijät ovat naisten vähäisemmät resurssit ja heikompi rekrytoituminen politiikkaan sekä naisten käsitys naisten paikasta politiikasta (Burns ym. 2001). Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan myös naisten keskimääräistä heikompi yleinen itsetuottamus heijastuu sisäiseen kansalaispätevyteen (Wolak 2020). Eroa on selitetty myös riskinottokyvyllä: riskinottoon halukkaammat, joita miehet naisia yleisemmin ovat, kokevat myös olevansa valmiimpia aktiivisempaan rooliin politiikassa (Fraile ja de Miguel Moyer 2021).

Koulutuksen ja poliittisen kiinnittymisen välinen vahva yhteys on todettu jo 1970-luvulla (Converse 1972). Koulutuksen voi ajatella lisäävän joko suorasti tai epäsuorasti politiikassa tarvittavia taitoja, kuten kykyä puhua, kirjoittaa ja toimia organisaatiossa (Verba ym. 1995). Samalla koulutus todennäköisesti vahvistaa poliittista kiinnostusta ja kannustaa aktiivisen kansalaisen roolin omaksumiseen yhteiskunnassa (Lewis-Beck ym. 2008). Vaikka koulutus itsessään tarjoaa eväitä yhteiskunnassa luovimiseen ja poliittisten prosessien ymmärtämiseen, paremmassa sosioekonomisessa asemassa olevat ja enemmän resursseja omaavat eivät hyödy kouluopetuksesta merkittävästi muita enemmän (Tenojoki ym. 2017). Toisaalta korkeasti koulutettujen voidaan ajatella olevan motivoituneempia ja kognitiivisesti kyvykkäämpiä ymmärtämään politiikkaa ja saavuttavan helpommin korkeamman sosioekonomisen aseman sekä verkostoja, joita tarvitaan politiikassa toimiessa (Rasmussen ja Norgaard 2018).

Tässä katsauksessa tarkastelemme lähemmin sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilua korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa ja problematisoimme ajatusta korkeakoulutetuista yhteneväisenä, korkean kansalaispätevyyden omaavana joukkona. Tampereen yliopiston valtiopin tutkimusprojektin keväällä 2022 toteuttamassa kyselytutkimuksessa selvitettiin eri alojen opiskelijoiden (n=832) suhdetta politiikkaan sekä erityisesti opiskelijoiden arviota omista kyvyistään ymmärtää politiikkaa ja osallistua siihen. Projektimme tavoitteena oli selvittää sekä koulutusalojen eroja sisäisessä kansalaispätevyydessä että tarkastella mahdollista sukupuolikuilua eri koulutusaloilla. Tuloksemme osoittavat, että yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevien sisäinen kansalaispätevyys on keskimäärin korkeampaa kuin muilla aloilla. Sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilu kuitenkin vaihtelee aloittain ja on erityisen suuri yhteiskunnallista alaa opiskelevien keskuudessa.

KANSALAI SPÄTEVYYS, SUKUPUOLIKUILU JA KOULUTUS

Kansalaispätevyydellä tarkoitetaan yleisesti kansalaisen arviota omista vaikutusmahdollisuuksistaan yhteiskunnassa: siitä pitäisikö ihmisillä ylipäätään olla mahdollisuus vaikuttaa politiikkaan (*normi*), kokeeko sen olevan itselle mahdollista (*asenne*) ja mikäli tilaisuus tulisi vaikuttaa, käytäisikö sen (*käytös*) (Abramson 1972). Näistä toista, omaa kokemusta vaikutusmahdollisuuksista, voidaan lähestyä kolmesta kansalaispätevyyden näkökulmasta: sisäisestä, ulkoisesta tai kollektiivisesta. Ensimmäinen perustuu omiin kykyihin, toinen poliittisen järjestelmän responsiivisyyteen ja kolmas ryhmän vaikutusvaltaan (Craig ja Maggiotto 1982; Cicognani ja Zani 2015).

Sisäisen kansalaispätevyyden katsotaan kehittyvän kolmella keskeisellä tavalla (Beaumont 2011). Ensimmäinen niistä korostaa yksilön sosiaalista asemaa, joka tarjoaa poliittisen kiinnittymisen materiaalisia resursseja, ja toinen perheen, yhdistysten ja koulun merkitystä näiden resurssien tasoittajina. Kolmas näkökulma painottaa niin sanottua sosiopoliittista oppimista, jossa korostuvat ympäristön ja sosiaalisten suhteiden merkitys ja joka auttaa tunnistamaan poliittiselta toiminnaltaan samankaltaisia ihmisiä. Siten erimerkiksi korkeakoulutetuilla sisäisen kansalaispätevyyden voi olettaa kehittyvän seminaarihuoneiden lisäksi niiden ulkopuolella opiskelutovereiden kohtaamisissa sekä työpaikoilla, harrastuksissa ja lapsuudenperheessä. Poliittisen kiinnittymisen ja koulutuksen välistä suhdetta onkin alettu problematisoida: onko koulutuksen yhteys poliittiseen kiinnittymiseen suora vai onko se pikemminkin sijaismuuttuja

toisille tekijöille, kuten varhaisaikuisuuden sosialisatiolle ja keskeiselle asemalle sosiaalisissa verkostoissa (Persson 2013)? Erityisesti varhaisaikuisuuden sosialisatiion huomioiminen on keskeistä selitettäessä sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilua ja sen ilmenemistä myös korkeakoulutetun aikuisväestön sisällä (Rapeli ja Borg 2016).

Esimerkiksi perhetaustan on havaittu vaikuttavan myönteisesti sekä tavoiteltuun koulutukseen että poliittiseen osallistumiseen (esim. Gidengil ym. 2016). Erityisesti varhaisaikuisuudessa nuorilla on vain vähän mahdollisuuksia hankkia omia kokemuksia politiikasta ja osallistumisesta, vaikka nämä mahdollisuudet kasvavat opiskelun myötä nuoren itsenäistyessä. Korkean poliittisen kiinnittymisen perheissäkin poliittinen sosialisatio voi olla vahvasti sukupuolisidonnaista (Bos ym. 2021; Kestilä-Kekkonen ja Sipinen 2022). Albert Banduran (1977a; 1977b) klassinen sosiaalisen oppimisen teoria, joka perustuu toisten ihmisten toiminnan ja sen seurausten tarkkailuun, esittää, että yksilö sopeuttaa oman käytöksensä näihin opittuihin malleihin ja käyttää niitä vihjeinä siitä, miten tulevaisuudessa tilanteissa kannattaa toimia. Havainnoinnissa keskeistä on mallioppiminen (*modeling*), jossa tarkkailijan huomio kiinnittyy erityisesti samankaltaiseen roolimalliin, hänen toimintaansa ja toiminnan seurauksiin tarkkailun kohteelle.

Poikien tulokset kansalaispätevyydessä, poliittisessa tietämyksessä ja poliittisessä kiinnostuneisuudessa ovat jo nuorena tyttöjä korkeammat, ja erot kasvavat iän myötä (Arens ja Watermann 2017). John Hillin ja Mary Ellen Lynchin (1983) mukaan nuoret havainnoivat naisiin ja miehiin liittyviä stereotyyppioita ja odotuksia, joita yhteiskunta asettaa heille heidän sukupuolensa perusteella. Nuoret havaitsevat jo varhain, että odotukset miesten ja naisten rooleista työelämässä, yhteiskunnassa ja politiikassa ovat erilaisia. Eroja voi olla myös siinä, millaiset olosuhteet edistävät naisten ja miesten osallistumista politiikkaan. Siinä missä miesten lähestymistä politiikkaan leimaa usein kilpailullisuus, kiivaat poliittiset väittelyt ja vahva puoluesamastuminen, naisiin voi vedota enemmän konsensushakuinen, yhteisöllinen ja kansalaisvelvollisyyteen perustuva osallistuminen (Wolak ja McDevitt 2011). Nämä kaksi prosessia, sukupuolen mukainen sosialisatio ja poliittinen sosialisatio usein kietoutuvat toisiinsa ja politiikka näyttäytyy pitkälti ”miesten maailmana” (Bos ym. 2021). Koska yhteiskunnan rakenteet tukevat heikommin naisten osallistumista, perheen – ja sosiaalisen oppimisen teorian mukaisesti erityisesti äidin – rooli tyttöjen poliittisessä sosialisatiossa korostuu. Suomessa toteutetussa laajassa yhdeksäsluokkalaisia koskevassa tutkimuksessa selvisi, että suurin osa nuorista arvioi isänsä olevan vahvemmin kiinnittynyt politiikkaan kuin äitinsä. Kuitenkin juuri äidin poliittinen kiinnittyminen vahvasti erityisesti tyttöjen, mutta myös poikien kansalaispätevyyttä isän poliittista kiinnittymistä enemmän. (Kestilä-Kekkonen ja Sipinen 2022.) Banduran (1977) sosiaalisen oppimisen teorian mukaisesti poliittisesti kiinnittyneen äidin havainnointi vahvistaa tunnetta siitä, että politiikassa on tilaa myös naisille ja että naiset voivat yhtä lailla ymmärtää politiikkaa ja vaikuttaa siihen. Siten äidin poliittinen kiinnittyminen on erityisen merkityksellistä juuri tytöille.

Purettaessa syitä siihen, miksi korkeakoulutettujen kansalaispätevyyden oletetaan olevan matalammin koulutettuja vahvempi, voidaan nojata Mikael Perssonin (2013) kokooma-artikkelissaan esittämiin yleisimpiin teorioihin koulutuksen ja poliittisen osallistumisen suhteesta. Näistä ensimmäinen korostaa koulutuksen ja poliittisen osallistumisen välistä suoraa kausaalisuuhdetta: koulutus lisää kansalaistaitoja, kansalaispätevyyttä ja poliittista tietämystä, jotka

tukevat poliittista osallistumista. Toinen teoria painottaa varhaisaikuisuuden poliittista socialisaatiota ja perustuu itsevalintaan: varhaisaikuisuuden poliittinen socialisaatio vaikuttaa paitsi koulutuspolun valintaan myös poliittiseen osallistumiseen aikuisena. Näin ollen koulutus on pikemminkin sijaismuuttuja poliittiseen osallistumiseen vaikuttaville tekijöille, joita ovat esimerkiksi perheen sosioekonominen asema, kodin poliittinen socialisaatio ja kognitiivinen kyvykkyys. Kolmannen teorian mukaan koulutuksen vaikutus poliittiseen osallistumiseen on epäsuora ja kulkee sosiaalisen aseman kautta. Toisin sanoen koulutuksen mukanaan tuoma keskeinen asema sosiaalisissa verkostoissa on poliittista osallistumista tukeva tekijä.

Tie korkeakouluihin käy pääsääntöisesti lukiosta, jossa oppisisällöt ovat joitakin painotuksia lukuun ottamatta samankaltaisia. Jatko-opintopolut sen sijaan ovat hyvin erilaisia sen suhteen, missä määrin niissä korostuvat yhteiskunnalliset asiat ja minkälaisia sosiaalisia verkostoja eri koulutusaloilta tulevat muodostavat ympäröivään yhteiskuntaan. Korkeakoulutettujen suhdetta politiikkaan on kuitenkin tutkittu hyvin vähän, pääosin Yhdysvalloissa, ja opiskeltavan alan vaikutusta ei juuri lainkaan. Casey Dominquezin ja muiden (2017) mukaan politiikan tutkimusta pääaineena opiskelleiden sisäisen kansalaispätevyyden todettiin – melko yllätyksettömästi – olevan keskimäärin korkeampi kuin muiden opiskelijoiden. Myös opiskeluvuosien määrän osoitettiin korreloivan sisäisen kansalaispätevyyden kanssa: mitä enemmän opiskelijoilla oli yliopistovuosia takanaan, sitä korkeampi oli heidän sisäisen kansalaispätevyyden tasonsa. Korkeakoulutettujen yleisempää poliittista kiinnittymistä tutkinut Sunshine Hillygus (2005) päätyi saman suuntaiseen tulokseen paneelitutkimuksessaan: yhteiskuntatieteisiin yliopisto-opinnoissaan suuntautuneet olivat kuuden kuukauden seurantajakson jälkeen poliittisesti kaikkien aktiivisimpia. Kuitenkin myös humanistisia aineita lukeneilla aktiivisuus oli merkittävää. Jälkimmäinen tulos antaa vahvistusta sille, että yhteiskuntaan kiinnittymistä voi oppia myös ilman suoraa oppialasyötettä. Lisäksi myös muilla tieteenaloilla käytössä olevilla opetusmenetelmillä vaikuttaisi olevan merkitystä yhteiskunnan ymmärtämisen kannalta. James Simmons ja Bryan Lilly (2010) osoittavat, että korkeakouluissa voidaan tukea poliittista kiinnittymistä esimerkiksi sellaisten opetusmenetelmien avulla, jotka kannustavat aktiivisuuteen ja itseilmaisuun, vaikka opiskelu ei sinällään liittyisi suoraan yhteiskuntaan. Myös kyky tunnistaa rakenteellinen epätasa-arvo ja empatian kokeminen huonommassa asemassa olevia ryhmiä kohtaan lisäsi yliopisto-opiskelijoiden yhteiskunnallista osallistumista (Hylton 2018). Näiden taitojen voisi toki olettaa vahvistuvan erityisesti yhteiskunnallisilla aloilla, ja ne voivat osaltaan tukea myös poliittisen voimaantumisen tunnetta ja sitä kautta kansalaispätevyyttä.

Huomioiden sukupuolittuneen poliittisen socialisaation teorian lähtökohdat, empiiriset tulokset korkeakoulutettujen keskuudessa vallitsevasta sukupuolikuilusta ja aiemmat tutkimukset yhteiskunnallisten alojen poliittista aktiivisuutta lisäävästä vaikutuksesta, asetamme seuraavat kaksi hypoteesia:

- H1. Yhteiskunnallisilla aloilla opiskeleminen lisää kansalaispätevyyttä
- H2. Yhteiskunnallisilla aloilla naisten ja miesten välinen ero kansalaispätevyydessä on yhtä suuri kuin muillakin aloilla

AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimuksen empiirinen tarkastelu pohjautuu Tampereen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa keväällä 2022 kerättyyn kyselyaineistoon. Aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella 13.4.–27.4.2022 välisenä aikana, ja kyselyn perusjoukon muodostavat Tampereen korkeakoulu-yhteisöön kuuluvan uuden Tampereen yliopiston (TAU) perustutkinto-opiskelijat.¹ Kyselytutkimuksen toteuttivat Tampereen yliopiston valtio-opin oppiaineen järjestämän tutkimuskurssin opiskelijat yhdessä ohjaajiensa kanssa Suomen Akatemian rahoittaman *Education, Political Efficacy and Informed Citizenship (EPIC)* -hankkeen puitteissa.

Vastaajat rekrytoitiin tutkimukseen sekä sähköpostitse että levittämällä tietoa kyselystä yliopiston kampuksilla. Kutsu vastata kyselyyn lähetettiin sähköpostitse kaikille läsnä oleville opiskelijoille yliopiston opiskelija- ja hakijapalveluiden kautta. Lisäksi kyselystä tiedotettiin opiskelijoiden ainejärjestöjen ja kilttojen sähköpostilistoilla, sosiaalisessa mediassa ja fyysisillä mainoksilla (esimerkiksi opiskelijaruokaloissa). Otoksesta oli tärkeää saada koulutusaloittain edustava, joten vastausten kertymistä eri koulutusaloilta seurattiin reaaliaikaisesti. Kyselyn mainostaminen kampuksilla nousi erityisen merkitykselliseksi siinä kohtaa, kun huomattiin, että aktiivisesta sähköisestä levittämisestä huolimatta kyselyvastauksia kertyi hitaammin osasta koulutusaloja. Loppuvaiheessa keruu-aikaa päätettiin vielä pidentää kolmella päivällä vastaajamäärän kasvattamiseksi. Aineistonkeruuajankohtaan sijoittuneet juhlapäivät, pääsiäinen ja vappu, sekä opiskelijatapahtumat todennäköisesti vaikuttivat vastaajamäärään laskevasti.

Yhteensä kyselyyn vastasi 832 opiskelijaa eri koulutusaloilta. Vastaajista 66 prosenttia kertoi identifioituvansa naissukupuoleen, 29 prosenttia miehiin ja reilu kolme prosenttia kertoi olevansa muunsukupuolisia. Noin prosentti vastaajista ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Riittämättömän vastaajamäärän vuoksi muunsukupuolisia ei ole voitu huomioida tilastollisissa analyyseissa. Tarkempi koulutusaluokitus ja naisvastaajien osuus koulutusaloittain esitetään Liitetaulukossa 1. Naispuoliset opiskelijat olivat aineistossa yliedustettuina. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että vastaajia saatiin jonkin verran enemmän naisvaltaisten alojen opiskelijoilta. Tutkimuksen tuloksiin tämä voi heijastua siten, että koulutusaloittaiset vertailut nais- ja miesopiskelijoiden välillä eivät paikoin nouse tilastollisesti merkitseviksi miesvastaajien määrän pienestä koosta johtuen. Tulosten yleistettävyyteen vaikuttaa myös vastaajajoukon erittäin todennäköinen perusjoukkoa vahvempi kiinnittyminen politiikkaan, mikä on tyypillistä tämänkaltaisissa kyselytutkimuksissa. Tällä niin sanotulla itsevalikoitumisen vääristymällä tarkoitetaan vastaajajoukon ominaisuuksien vahvaa korreloimista tutkittavan ilmiön kanssa. Tämän tutkimuksen osalta onkin hyvin todennäköistä, että kyselyn vastaajissa painottuvat opiskelijat, jotka ovat keskimääräistä kiinnostuneempia politiikasta, mikä puolestaan heijastuu heidän arvioihinsa omasta kansalaispätevydestään. Itsevalikoitumisen vääristymää pyrittiin ehkäisemään vastaamisen kynnyistä madaltavan saateen avulla, panostamalla kyselyn levittämiseen monikanavaisesti sekä mainostamalla aktiivisesti kyselyä fyysisesti kampuksilla.

Koulutusalan ja sukupuolen yhteyttä opiskelijoiden sisäiseen kansalaispätevyteen on tätä tutkimusta varten analysoitu tilastollisin menetelmin. Seuraavan tulososion alussa koulutusaloittaista sukupuolikuilua tarkastellaan ensin keskiarvojen ja t-testin avulla, minkä jälkeen analyysia syvennetään lineaarisen regressioanalyysin keinoin. Jälkimmäinen mahdollistaa

koulutusalan, sukupuolen ja sisäisen kansalaispätevyyden tilastollisen yhteyden tarkastelun siten, että opiskelijoiden muut taustaominaisuudet on vakioitu.

Analyysien riippuva muuttuja on sisäisen kansalaispätevyyden summamuuttuja, joka on muodostettu kolmesta eri väittämästä (Cronbachin alfa = 0,745): (1) ”Joskus politiikka vaikuttaa niin monimutkaiselta, että en oikein ymmärrä mitä on tekeillä”, (2) ”Katson ymmärtäväni Suomen tärkeimpiä poliittisia asiakysymyksiä”, (3) ”Luotan omiin kykyihini osallistua politiikkaan”. Kaikkien väittämien vastauskaala on 0–10, jossa nolla tarkoittaa ”täysin eri mieltä”, viisi ”en samaa enkä eri mieltä” ja kymmenen ”täysin samaa mieltä”. Koska ensimmäinen väittämä on käänteinen suhteessa muihin, se käännettiin ennen summamuuttujan laskemista.

Keskeiset selittävät muuttujat ovat sukupuoli ja koulutusala. Kontrollimuuttujina malleissa ovat ikä (vuosina), vuosikurssi tämänhetkisissä opinnoissa, lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka, vanhempien koulutus, lapsuudenkodin poliittisuus, poliittinen keskustelu muiden kavereiden kuin opiskelutovereiden kanssa, politiikan seuraaminen mediasta, poliittinen kiinnostus sekä yleinen minäpystyvyys. Muuttujat ja niiden jakaumat on avattu yksityiskohtaisesti Taulukossa 1. Jakaumat on esitetty sen vastaajajoukon osalta, joiden osalta aineistossa ei ole puuttuvaa tietoa yhdenkään tutkimusmuuttujan osalta (n=771). Myös seuraavan osion empiiriset analyysit rajoittuvat vain tähän vastaajajoukkoon.

Taulukko 1. Muuttujat ja niiden jakaumat.

Muuttuja	Jakauma
Sisäinen kansalaispätevyys	Keskiarvo 5,9; Keskihajonta 2,0; minimiarvo 0, maksimiarvo 10
Sukupuoli	Nainen 69 %; Mies 31 %
Koulutusala ^a	Kasvatusalat 11 %; Humanistiset ja taidealat 11 %; Yhteiskunnalliset alat 39 %; Luonnontieteet 6 %; Tietojenkäsittely- ja tietoliikenne 7 %; Tekniikan alat 16 %; Terveys- ja hyvinvointialat 10 %
Ikä vuosina	Keskiarvo 26,4; Keskihajonta 7,0; minimiarvo 19; maksimiarvo 63
Vuosikurssi	1.–2. vuosi 53 %; 3.–4. vuosi 35 %; 5. vuosi+ 12 %
Lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka	Työläisperhe 16 %; Alempi keskiluokka 17 %; Keskiluokka 38 %; Ylempi keskiluokka/yläluokka 19 %; Yrittäjäperhe 10 %; Muu 1 %
Vanhempien koulutus ^b	Molemmilla korkea 39 %; Vain äidillä korkea 15 %; Vain isällä korkea 11 %; Molemmilla matala/keskitaso/muu 35 %
Lapsuudenkodin poliittisuus ^c	Keskiarvo 3,3; Keskihajonta 1,1; minimiarvo 1; maksimiarvo 5
Poliittinen keskustelu kavereiden kanssa ^d	Harvoin/ei lainkaan 21 %; Kuukausittain 41 %; Viikoittain 38 %
Politiikan seuraaminen mediasta ^e	Kuukausittain/harvemmin 15 %; Viikoittain 34 %; Päivittäin 51 %
Poliittinen kiinnostus	Ei lainkaan kiinnostunut 3 %; Vain vähän kiinnostunut 21 %; Jonkin verran kiinnostunut 47 %; Hyvin kiinnostunut 28 %
Minäpystyvyys ^f	Keskiarvo 4,1; Keskihajonta 0,8; minimiarvo 1; maksimiarvo 5

a Eri alakategorioihin kuuluvat koulutusohjelmat löytyvät tarkemmin Liitetaulukosta 1.

b Vanhempien koulutus muodostuu sekä vastaajan äidin että isän koulutuksen tasosta. Koulutuksen taso on luokiteltu korkeaksi silloin, kun vastaaja on kertonut vanhempansa suorittaneen AMK- tai yliopistotutkinnon.

c Lapsuuden kodin poliittisuutta mittaava muuttuja on summamuuttuja (Cronbachin alfa = 0,889), joka on muodostettu kolmesta eri väittämästä: (1) ”Lapsuudenkodissani keskusteltiin politiikasta ja yhteiskunnallisista asioista”; (2) ”Lapsuudenkodissani oltiin kiinnostuneita poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista”; (3) ”Lapsuudenkodissani minua rohkaistiin keskustelemaan poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista”. Vastaajat arvioivat väittämiä 5-portaisella asteikolla (1) Täysin eri mieltä ja (5) Täysin samaa mieltä.

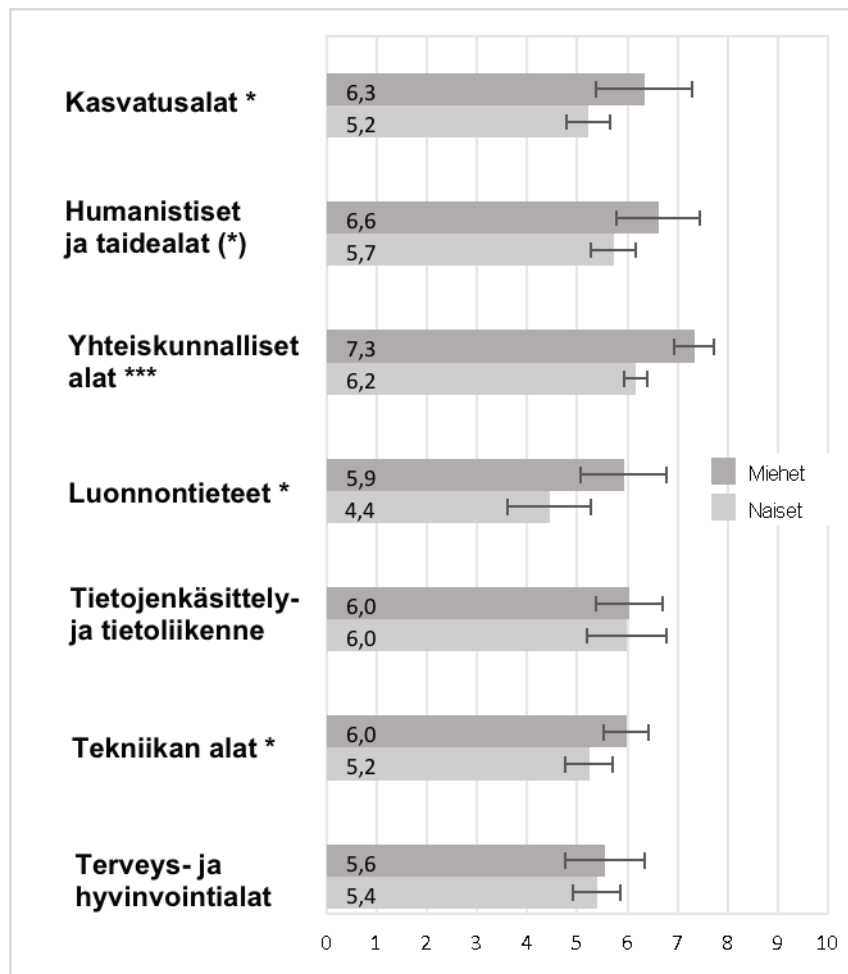
d Vastaajia pyydettiin arvioimaan poliittisen keskustelun yleisyyttä erityisesti muiden kavereiden kuin opiskelijatovereiden kanssa, sillä jälkimmäisen miellämme sisältyvän koulutusalan sosiaalistavaan vaikutukseen.

e Poliitiikan seuraamista mediasta mitattiin kysymyksellä: ”Kuinka usein seuraat politiikkaa ja yhteiskunnallisia asioita eri medioista (kuten internetistä, sosiaalisesta mediasta, televisiosta tai sanomalehdistä)?”

- f Yleistä minäpystyvyyttä kuvaava summamuuttuja on muodostettu neljästä väittämästä (Cronbachin alfa = 0,839): (1) ”Uskon saavani oman alani töitä tulevaisuudessa”; (2) ”Minulla on luottavainen olo oman tulevaisuuteni suhteen”; (3) ”Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita”; (4) ”En luota kykyihini selvitä vaikeista tilanteista”. Vastaajat arvioivat väittämiä asteikolla 1 (täysin eri mieltä) – 5 (täysin samaa mieltä). Neljännen väittämän vastauskaala on käännetty ennen summamuuttujan laskemista, jotta se on sisällöllisesti samansuuntainen muiden mittarin väittämien kanssa.

TULOKSET

Tutkimuksen molemmat hypoteesit saavat tukea jo kuvailevasta keskiarvoanalyysistä, joka on esitetty Kuviossa 1. Siitä nähdään, että yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevilla miehillä ja naisilla on muiden koulutusalojen verrokkiryhmiinsä nähden korkein sisäinen kansalaispätevyys. Kuvio 1 osoittaa myös, ettei sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilu suinkaan ole muita aloja opiskeleviin verrattuna kapeampi yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevien keskuudessa, pikemminkin päinvastoin.

Kuvio 1. Sisäinen kansalaispätevyys koulutusalan ja sukupuolen mukaan. Keskiarvo ja 95 % luottamusväli. Riippumattomien otosten t-testi: (*) $p < 0,10$, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Lineaarisen regressioanalyysin tulokset on esitetty Taulukossa 2. Sukupuolen ja koulutusalan vaikutusten havainnoimiseksi regressiomalleihin on lisätty useita kontrollimuuttujia, joilla on aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu olevan yhteys kansalaispätevyyden tasoon. Kaikkiaan muodostettiin seitsemän regressiomallia, joista viimeisessä mukaan on otettu sukupuolesta ja koulutusalaasta lasketut interaktiotermit. Portaittain etenevän mallin avulla on nähtävissä, miten yksittäiset muuttajat vaikuttavat paitsi mallin selitysasteeseen (korjattu R^2) myös sukupuolen ja koulutusalan selitysvoimaan.

Ensimmäisessä mallissa selittävänä muuttujana on ainoastaan vastaajan sukupuoli. Siitä nähdään, että asteikolla 0–10 naisilla on miehiin verrattuna 0,7 yksikköä matalampi sisäinen kansalaispätevyys. Toiseen malliin lisättiin koulutusala, minkä seurauksena kansalaispätevyyden sukupuolikuilun havaitaan kasvavan. Tästä voidaan alustavasti päätellä, että elleivät korkeakoulutetut naiset suuntautuisi miehiä useammin yhteiskunnallisille aloille, kansalaispätevyyden sukupuolikuilu olisi koko korkeakoulutettujen joukossa vielä nykyistäkin suurempi. Toinen malli havainnollistaa myös, että yhteiskunnallisilla aloilla opiskelu on yhteydessä korkeampaan sisäiseen kansalaispätevyyteen muihin aloihin verrattuna ja että kertoimet ovat varsin suuria. Esimerkiksi luonnontieteitä opiskeleviin verrattuna yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevien sisäinen kansalaispätevyys on 1,5 yksikköä korkeampi.

Kolmanteen malliin lisättiin ensimmäiset kontrollimuuttujat eli vastaajan ikä sekä opiskeluiden kesto vuosina. Näillä ei ole merkittävää vaikutusta sukupuolikuiluun eikä koulutusalan vaikutukseen aiempaan malliin verrattuna. Ikä tosin on tilastollisesti merkitsevä muuttuja, mikä kertoo sisäisen kansalaispätevyyden vahvistuvan iän myötä. Neljänteen malliin lisättiin vastaajan perhetaustaa mittaavia muuttujia eli vastaajan kokemus lapsuudenkodin yhteiskuntaluokasta ja vanhempien koulutustaso. Nämä muuttujat eivät ole tilastollisesti merkitseviä eivätkä tuo muutoksia aiemmissa malleissa havaittuihin yhteyksiin. Neljännen mallin selitysaste (korjattu R^2) ei myöskään nouse edelliseen malliin verrattuna.

Viidennen malliin tuotiin kontrolleiksi poliittista sosialisatiota mittaavia muuttujia: kodin poliittinen keskustelu ja sen aktiivisuus, poliittinen keskustelu ystävien kanssa ja politiikan seuraaminen mediasta. Nämä muuttujat ovat kaikki tilastollisesti merkitseviä ja nostavat mallin selitystasetta reippaasti, noin 20 prosenttiyksikköä. Tässä vaiheessa myös huomataan sukupuolikuilun kaventuvan, mikä kertoo sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilun liittyvän osin siihen, että miehet keskustelevat naisia useammin politiikasta kotona ja ystäväpiirissä ja seuraavat politiikkaa aktiivisemmin mediasta. Kun poliittisen sosialisatiion muuttujat on kontrolloitu, koulutusalan vaikutuksissakin havaitaan joitain muutoksia: humanistisilla ja taidealoilla, tietojenkäsittely- ja tietoliikennealoilla ja tekniikan aloilla opiskelevien sisäinen kansalaispätevyys ei enää ole tilastollisesti merkitsevästi matalampi kuin yhteiskunnallisissa aloilla opiskelevien.

Kuudenteen malliin lisättiin poliittinen kiinnostus ja minäpystyvyys, jotka nostavat mallin selitystasetta kymmenen prosenttiyksikköä aina 41 prosenttiin saakka. Poliittinen kiinnostus on voimakkaasti yhteydessä sisäiseen kansalaispätevyyteen. Ei lainkaan politiikasta kiinnostuneiden ja hyvin kiinnostuneiden välinen ero sisäisessä kansalaispätevyydessä on suuri: 3,1 yksikköä asteikolla 0–10. Myös minäpystyvyys on tilastollisesti merkitsevä muuttuja. Nämä kontrollimuuttujat heijastuvat selvästi kansalaispätevyyden sukupuolikuiluun sitä kaventaen. Mikäli naiset ja miehet siis olisivat yhtä kiinnostuneita politiikasta ja arvioisivat minäpystyvyytensä samalle tasolle, ja muutkin mallin mittaamat ominaisuudet olisivat samat sukupuolten välillä,

sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilu olisi 0,6 yksikköä. Toisin sanoen tilastollisesti merkitsevä sukupuoliero säilyy huolimatta tässä tutkimuksessa huomioitujen muuttujien vakioinnista. Kuudennessa mallissa enää kasvatusaloilla sekä terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelevien sisäinen kansalaispätevyys on tilastollisesti merkitsevästi matalampi kuin yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevien, mikä on kiinnostava tulos. Se tarkoittaa, että huolimatta opiskelijoiden poliittisen kiinnostuksen, poliittisen sosialisoinnin ja minäpystyvyyden vakioinnista näillä aloilla opiskelevilla sisäinen kansalaispätevyys on matalampi.

Viimeiseen eli seitsemänteen malliin lisättiin vielä sukupuolen ja koulutusalan interaktio, jonka tarkoitus on mitata, vaikuttaako tietyllä alalla opiskelu eri tavoin nais- ja miesopiskelijoiden sisäiseen kansalaispätevyteen. Interaktio-terminit eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä, mikä tarkoittaa, ettei tällaista yhteyttä havaittu.

Tutkimuksen empiirisen analyysin tavoitteena oli testata, onko yhteiskunnallisilla aloilla opiskelu muihin aloihin verrattuna yhteydessä korkeampaan sisäiseen kansalaispätevyteen (H1) ja säilyykö sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilu myös yhteiskunnallisilla aloilla (H2). Ensimmäinen hypoteesin osalta todetaan Kuvioon 1 viitaten, että yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevien sisäinen kansalaispätevyys on keskimäärin korkeampaa kuin muilla aloilla opiskelevien. Lineaarisen regressioanalyysin tulokset osoittavat, että kun vastaajien poliittinen sosialisointi, poliittinen kiinnostus ja minäpystyvyys vakioidaan, yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevien sisäinen kansalaispätevyys on tilastollisesti merkitsevästi korkeampi vain kasvatusaloilla sekä terveys- ja hyvinvointialoilla opiskeleviin verrattuna. Koska kyseessä on poikkeusaineisto, emme voi tietää, missä määrin yhteiskunnallisille aloille hakeutuvien sisäinen kansalaispätevyys on korkeampi jo ennen opintojen alkua ja missä määrin vaikutusta on itse opinnoilla. Tulosten perusteella yhteiskunnallisilla aloilla opiskelu on yhteydessä korkeampaan sisäiseen kansalaispätevyteen, mutta tämä voi siis johtua myös siitä, että kyseisiä aloja hakeutuvat opiskelemaan ne, joiden sisäinen kansalaispätevyys on jo ennen opintoja muita aloja opiskelevia korkeampi – johtuen ennen kaikkea poliittisesta sosialisoinnista ja sen myötä kasvaneesta kiinnostuksesta politiikkaa ja yhteiskuntaa kohtaan. Toinen hypoteeseista saa analyysistä kiistatonta tukea: sisäisen kansalaispätevyyden sukupuolikuilu on olemassa myös yhteiskunnallista alaa opiskelevien keskuudessa.

Taulukko 2. Sukupuolen ja koulutusalan yhteys sisäiseen kansalaispätevyYTEEN. Lineaarinen regressioanalyysi. Standardoimattomat regressiokertoimet ja suluissa keskivirhe.

	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7
Nainen (ref. Mies)	-0,707*** (0,150)	-0,885*** (0,153)	-0,882*** (0,152)	-0,894*** (0,153)	-0,661*** (0,136)	-0,556*** (0,126)	-0,745*** (0,211)
Koulutusala (ref. Yhteiskunnallinen ala)							
Kasvatusalat	-	-	-	-	-	-	-0,951* (0,445)
	0,971*** (0,230)	1,099*** (0,231)	1,076*** (0,232)	0,736*** (0,205)	0,500** (0,192)		
Humanistiset ja taidealat	-0,507* (0,232)	-0,547* (0,230)	-0,549* (0,231)	-0,329 (0,206)	0,013 (0,195)		-0,203 (0,392)
Luonnontieteet	-	-	-	-	-	-0,227 (0,248)	-0,112 (0,366)
	1,492*** (0,293)	1,452*** (0,292)	1,502*** (0,294)	0,746** (0,264)			
Tietojenkäsittely- ja tietoliikenne	-0,701* (0,274)	-0,691* (0,272)	-0,695* (0,273)	-0,277 (0,241)	-0,063 (0,224)		-0,467 (0,33)
Tekniikan alat	-	-	-	-	-0,328 (0,189)	-0,002 (0,177)	-0,112 (0,272)
	1,080*** (0,206)	1,063*** (0,206)	1,059*** (0,207)				
Terveys- ja hyvinvointialat	-	-	-	-	-	-0,499* (0,203)	-0,965* (0,443)
	0,977*** (0,239)	1,018*** (0,240)	1,044*** (0,241)	0,616** (0,214)			
Ikä			0,029** (0,010)	0,031** (0,010)	0,010 (0,009)	0,009 (0,009)	0,008 (0,009)
Opintovuosi (ref. 1.–2. vuosi)							
3.–4. vuosi			0,220 (0,147)	0,240 (0,148)	0,155 (0,130)	0,158 (0,121)	0,173 (0,122)
5. vuosi +			0,310 (0,215)	0,300 (0,215)	0,160 (0,190)	0,232 (0,176)	0,239 (0,176)
Lapsuudenkodin yhteiskuntaluokka (ref. Työväenluokka)							
Alempi keskiluokka				0,027 (0,240)	-0,131 (0,210)	-0,040 (0,195)	-0,043 (0,195)
Keskiluokka				-0,349 (0,218)	-0,432* (0,191)	-0,221 (0,178)	-0,204 (0,179)
Ylempi keskiluokka/yläluokka				-0,021 (0,259)	-0,297 (0,230)	-0,164 (0,214)	-0,161 (0,215)
Yrittäjäperhe				0,146 (0,276)	-0,122 (0,244)	0,080 (0,227)	0,111 (0,228)
Muu				0,289 (0,725)	1,135 (0,639)	1,407* (0,597)	1,446* (0,599)
Vanhempien koulutus (ref. Molemmilla matala)							
Molemmilla korkea				0,230 (0,184)	-0,079 (0,164)	-0,097 (0,152)	-0,088 (0,153)
Vain äidillä korkea				-0,010 (0,213)	-0,192 (0,187)	-0,150 (0,173)	-0,143 (0,173)
Vain isällä korkea				0,273 (0,241)	0,111 (0,213)	0,026 (0,197)	0,045 (0,198)

Taulukko 2 jatkuu.

	M1	M2	M3	M4	M5	M6	M7
Kodin poliittinen keskustelu					0,369*** (0,056)	0,291*** (0,052)	0,281*** (0,053)
Poliittinen keskustelu ystävien kanssa (ref. Harvoin/ei lainkaan)							
Kuukausittain					0,179 (0,162)	-0,034 (0,152)	-0,008 (0,153)
Viikoittain					0,650*** (0,174)	0,227 (0,167)	0,236 (0,167)
Politiikan seuraaminen mediasta (ref. Kuukausittain/ harvemmin)							
Viikoittain					0,929*** (0,194)	0,274 (0,197)	0,257 (0,197)
Päivittäin					1,766*** (0,201)	0,799*** (0,211)	0,779*** (0,211)
Poliittinen kiinnostus (ref. Ei lainkaan kiinnostunut)							
Vain vähän kiinnostunut						1,288*** (0,356)	1,308*** (0,358)
Jonkin verran kiinnostunut						2,202*** (0,367)	2,243*** (0,37)
Hyvin kiinnostunut						3,127*** (0,386)	3,171*** (0,389)
Minäpystyvyys						0,306*** (0,069)	0,307*** (0,070)
Interaktio (ref. Nainen # yhteiskunnalliset alat)							
Nainen # Kasvatusalat							0,563 (0,492)
Nainen # Humanistiset ja taidealat							0,283 (0,444)
Nainen # Luonnontieteet							-0,329 (0,485)
Nainen # Tietojenkäsittely- ja tietoliikenne							0,755 (0,456)
Nainen # Tekniikan alat							0,098 (0,349)
Nainen # Terveys- ja hyvinvointialat							0,589 (0,488)
Vakio	6,424*** (0,125)	7,123*** (0,16)	6,253*** (0,303)	6,207*** (0,379)	3,886*** (0,384)	1,289* (0,529)	1,441* (0,559)
N	771	771	771	771	771	771	771
Korjattu R²	0,026	0,085	0,098	0,099	0,308	0,409	0,409

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä katsauksessa tarkastelimme sisäisen kansalaispätevyyden sukupolviuusia ryhmässä, jonka yleisesti ottaen on havaittu olevan tulevaisuudessa kaikkien kiinnittynein politiikkaan: korkeakoulututkintoa tavoittelevat opiskelijat. Tampereen yliopiston opiskelijoiden keskuudessa tehty tutkimus osoittaa, että yhteiskunnallisilla aloilla opiskelevien sisäinen kansalaispätevyys on keskimäärin korkeampaa kuin muilla aloilla opiskelevien, joskin törmäämme tässä ongelmiin kausaalisuhteissa, eli yhteiskunnallisille aloille hakeutuvat todennäköisesti jo ennestään korkean sisäisen kansalaispätevyyden omaavat ihmiset.

Tulos yhteiskunnallisia aloja opiskelevien korkeammasta kansalaispätevydestä on tuskin kovinkaan yllättävä. Kiinnostavaa on sen sijaan se, että tietyt alakohtaiset erot säilyvät opiskelijoiden keskuudessa, vaikka poliittinen kiinnostus, poliittinen socialisaatio ja yleinen minäpystyvyys otetaan huomioon: kasvatus- sekä terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelevat jäävät yhteiskunnallisten alojen opiskelijoista selvästi jälkeen. Näistä erityisesti kasvatusaloja opiskelevien kohtalaisen heikko sisäinen kansalaispätevyys on huomionarvoista. Tulokset myötäilevät aikaisempia opettajien ja opettajaksi opiskelevien yhteiskunnallista aktiivisuutta koskevia tutkimuksia, joiden mukaan opettajien yhteiskuntasuhdetta leimaa usein passiivisuus ja varovaisuus ottaa kantaa poliittisiin kysymyksiin (ks. esim. Fornaciari 2020; Syrjäläinen, ym. 2006). Tähän on osin jo havahduttukin. Sanna Marinin hallitusohjelman yhtenä tavoitteena on edistää demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta, ja oikeusministeriön valmisteilla olevassa Demokratiapoliittisessa periaatepäätöksessä huomioidaan demokratiakasvatuksen valmiuksien parantamisen opettajankoulutuksessa (Oikeusministeriö 2022).

Huolestuttavin tulos tämän tutkimuksen tekijöille, eli yhteiskunnallisella alalla opettaville ja alan opiskelijoille, on kuitenkin yhteiskunnallisia aloja opiskelevien jopa muita aloja suurempi sukupuolikuilu. Vaikka koulutus vahvistaa väestötasolla sisäistä kansalaispätevyyttä ja yhteiskunnallisilla aloilla kansalaispätevyys on keskimäärin korkeampi, sukupuolten välinen ero säilyy. Toisin sanoen, vaikka opinnot tukisivat poliittisen minäpystyvyyden rakentumista, yhteiskunnan rakenteet ja yleisempi poliittinen socialisaatio eivät tue sitä. Kuten Melanee Thomas (2012) toteaa, sisäisen kansalaispätevyyden osalta feminismi ja muuttuvat sukupuoliroolit eivät ole juurikaan kaventaneet kuilua tai nostaneet nuorten naisten poliittista itsetuntoa.

Banduran (1977a) sosiaalisen oppimisen teoriaan nojaten ”samankaltaisten” (*people like me*) ihmisten näkyminen politiikan johtotehtävissä selittää jonkin verran esimerkiksi alemmassa sosioekonomisessa asemassa olevien heikompa sisäistä kansalaispätevyyttä. Se selittää kuitenkin hyvin vähän korkeakoulututkintoa tavoittelevien keskuudessa ilmenevää sukupuolikuilua, sillä politiikan johtotehtävissä on yhä kasvavassa määrin korkeakoulutettuja naisia, jotka tulevat myös hyvin erilaisista sosioekonomisista taustoista. Toisaalta on kuitenkin muistettava, että esimerkiksi hallituksen naisvaltaisuus on tilanteena varsin uusi: vuoden 2015 eduskuntavaalien jälkeen aloittanut Juha Sipilän hallitus oli puolestaan kärkipaikoiltaan hyvin miesvaltainen. Voi siis olla, että johtavissa asemassa olevien naisten vaikutus ei näy vielä nykyisen sukupolven korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa.

Positiivisesti ajateltuna naisten näkyvyys politiikassa saattaa muuttaa myös sitä, mikä koetaan politiikan piiriin kuuluvaksi, esimerkiksi nostamalla perhepolitiikka ulko- ja turvallisuuspolitiikan rinnalle, ja madaltaa naisten kynnystä aktivoitua poliittisesti. Toisaalta tämä ajattelu

on jo johtanut politiikka-alojen eriytymiseen sekä politiikkaan ehdolla olevien että kansalaisten mielissä. Aiempi tutkimus osoittaa, yli 40 prosenttia sekä kansanedustajaehdokkaista että kansalaisista katsoo miesten olevan naisia pätevämpiä turvallisuuspolitiikassa, kun taas naisten osaamisalueiden katsotaan löytyvän terveys- ja sosiaalipolitiikasta (von Schoultz ym. 2020). Yhteiskuntatieteitä yliopistoissa opettavien tulisi olla erityisen sensitiivisiä sen korostamisessa, että asiantuntijuus eri politiikan osa-alueilla ei riipu sukupuolesta.

VIITE

1. Nykyinen Tampereen yliopisto (TAU) syntyi vuoden 2019 alussa, kun Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto yhdistyivät uudeksi säätiöyliopistoksi. Tampereen yliopistossa on seitsemän tiedekuntaa: Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta, Johtamisen ja talouden tiedekunta, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta, Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta, Rakennetun ympäristön tiedekunta, Tekniikan ja luonnontieteiden tiedekunta ja Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

LÄHTEET

- Abramson, Paul R. 1972. Political Efficacy and Political Trust Among Black Schoolchildren: Two Explanations. *The Journal of Politics* 34:4, 1243–1275
- Arens, A. Karen ja Watermann, Rainer. 2017. Political efficacy in adolescence: Development, gender differences, and outcome relations. *Developmental psychology* 53:5, 933–948.
<https://doi.org/10.1037/dev0000300>
- Beckwith, Karen. 1986. *American Women and Political Participation*. New York: Greenwood Press.
- Beaumont, Elizabeth. 2011. Promoting political agency, addressing political inequality: A multilevel model of internal political efficacy. *The Journal of Politics* 73:1, 216–231.
- Bandura, Albert. 1977a. *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, Albert. 1977b. Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioural Change. *Psychological Review* 84:2, 191–215.
- Borg, Sami, Kestilä-Kekkonen, Elina ja Westinen, Jussi. 2015. *Demokratiaindikaattorit 2015*. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 56/2015. Helsinki: Oikeusministeriö.
- Bos, Angela L., Greenlee, Jill S., Holman, Mirya R., Oxley, Zoe M. ja Lay, J. Celeste. 2021. This One's for the Boys: How Gendered Political Socialization Limits Girls' Political Ambition and Interest. *American Political Science Review* 116:2, 1–18.
- Burns, Nancy, Schlozman, Kay Lehman ja Verba, Sidney. 2001. *The Private Roots of Public Action: Gender, Equality, and Political Participation*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cicognani, Elvira ja Zani, Bruna. 2015. Social and Psychological Factors Influencing Political and Civic Participation. Teoksessa Barrett Martyn ja Bruna Zani (toim.), *Political and Civic Engagement. Multidisciplinary Perspectives*. New York: Routledge, 124–145.

- Converse, Philip E. 1972. Change in the American Electorate. Teoksessa Angus Campbell ja Philip E. Converse (toim.), *The Human Meaning of Social Change*. New York: Russell Sage Foundation, 263–337.
- Craig, Stephen C. ja Maggiotto, Michael A. 1982. Measuring Political Efficacy. *Political Methodology* 8:3, 85–109.
- Dominquez, Casey B. K., Smith, Keith, W. ja Williams, Michael J. 2017. The Effects of Majoring in Political Science on Political Efficacy. *Journal of Political Science Education* 13:1, 62–74.
<https://doi.org/10.1080/15512169.2016.1182439>
- ESS Round 1: European Social Survey Round 1 Data. 2002. Data file edition 6.6. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS1-2002
- ESS Round 2: European Social Survey Round 2 Data. 2004. Data file edition 3.6. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS2-2004
- ESS Round 3: European Social Survey Round 3 Data. 2006. Data file edition 3.7. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS3-2006
- ESS Round 4: European Social Survey Round 4 Data. 2008. Data file edition 4.5. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC. doi:10.21338/NSD-ESS4-2008
- ESS Round 7: European Social Survey Round 7 Data. 2014. Data file edition 2.2. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.
- ESS Round 8: European Social Survey Round 8 Data. 2016. Data file edition 2.2. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.
- ESS Round 9: European Social Survey Round 9 Data. 2018. Data file edition 3.1. Sikt - Norwegian Agency for Shared Services in Education and Research, Norway – Data Archive and distributor of ESS data for ESS ERIC.
- Fornaciari, Aleks. 2020. *Luokanopettajan yhteiskuntasuuntautuneisuus ja sen kriittinen potentiaali*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Fraille, Marta ja de Miguel Moyer, Carolina. 2021. Risk and the gender gap in internal political efficacy in Europe. *West European Politics* 45:7, 1462–1480. <https://doi.org/10.1080/01402382.2021.1969146>
- Gidengil, Elisabeth, Giles, Janine ja Melanee, Thomas. 2008. The gender gap in self-perceived understanding of politics in Canada and the United States. *Politics & Gender* 4:4, 535–561.
<https://doi.org/10.1017/S1743923X08000469>
- Gidengil, Elisabeth, Wass, Hanna ja Valaste, Maria. 2016. Political Socialization and Voting: The Parent–Child Link in Turnout. *Political Research Quarterly* 69:2, 373–383.
<https://doi.org/10.1177/1065912916640900>
- Hill, John P. ja Lynch, Mary Ellen. 1983. The intensification of gender-related role expectations during early adolescence. Teoksessa Jeanne Brooks-Gunn ja Anne C. Petersen (toim.), *Girls at puberty*. New York, NY: Plenum Press, 201–228. http://dx.doi.org/10.1007/978-1-4899-0354-9_10
- Hillygus, D. Sunshine. 2005. The Missing Link: Exploring the Relationship Between Higher Education and Political Engagement. *Political Behavior* 27:1, 25–47. <https://doi.org/10.1007/s11109-005-3075-8>

- Hylton, Mary E. 2018. The Role of Civic Literacy and Social Empathy on Rates of Civic Engagement Among University Students. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement* 22:1, 87–106.
- Kestilä-Kekkonen, Elina ja Sipinen, Josefina. 2022. Sukupuolen ja vanhempien poliittisen kiinnittymisen yhteys kansalaispätevyyteen. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen ja Aino Tiihonen (toim.), *Nuoret kansalaiset: Tilastollinen tutkimus yhdeksäsluokkalaisten kansalaispätevyydestä*. Helsinki: Oikeusministeriö, 46–59. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-526-5>
- Lewis-Beck, Michael S., Jacoby, William G., Norpoth, Helmut ja Weisberg, Herbert F. 2008. *The American voter revisited*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.
- Oikeusministeriö. 2022. DINO II – Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus ja nuorten osallisuus. <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM030:00/2020>. Viitattu 20.10.2022.
- Persson, Mikael. 2013. Education and Political Participation. *British Journal of Political Science* 45:3, 689–703. <https://doi.org/10.1017/S0007123413000409>
- Rapeli, Lauri ja Borg, Sami. 2016. Kiinnostavaa mutta monimutkaista: tiedot, osallistuminen ja suhtautuminen vaikuttamiseen. Teoksessa Kimmo Grönlund ja Hanna Wass (toim.), *Poliittisen osallistumisen eriytyminen: Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Helsinki: Oikeusministeriö, 358–378.
- Rasmussen, Stig Hebbelstrup Rye ja Norgaard, Asbjørn Sonne. 2018. When and why does education matter? Motivation and resource effects in political efficacy. *European Journal of Political Research* 57:1, 24–46. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12213>
- von Schoultz, Åsa, Henriksson, Mikaela ja Kestilä-Kekkonen, Elina. 2020. Sukupuolistereotyytiat suomalaisessa politiikassa. Teoksessa Elina Kestilä-Kekkonen ja Åsa von Schoultz (toim.), *Ehdokkaat vaalikentillä: Eduskuntavaalit 2019*. Helsinki: Oikeusministeriö, 161–171.
- Simmons, James R. ja Lilly, Bryan. 2010. The University and Student Political Engagement. *PS: Political Science & Politics* 43:2, 347–349. <https://doi.org/10.1017/S1049096510000260>
- Syrjäläinen, Eija, Värri, Veli-Matti, Piattoeva, Nelli, ja Eronen, Ari. 2006. ”Se on sellaista kasvattavaa, yleissivistävää toimintaa”: Opettajaksi opiskelevien käsityksiä kansalaisvaikuttamisen merkityksestä. Teoksessa Jukka Rantala ja Jari Salminen (toim.), *Kansalaisvaikuttamisen edistäminen koulussa ja opettajankoulutuksessa. Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskusten tutkimuksia*. Helsinki: Historiallis-yhteiskuntatiedollisen kasvatuksen tutkimus- ja kehittämiskeskusten tutkimuksia 5, 39–66.
- Tenojoki, Anna-Maria, Rantala, Jukka ja Löfström, Jan. 2017. Koulussa vai koulun ulkopuolella? Nuorten kokemukset yhteiskunnallisen vaikuttamisen oppimisesta. Teoksessa Elina Pekkarinen ja Sami Myllyniemi (toim.), *Opinpolut ja pientareet*. Helsinki: Nuorisobarometri.
- Thomas, Melanee. 2012. The complexity conundrum: Why hasn’t the gender gap in subjective political efficacy closed? *Canadian Journal of Political Science* 45:2, 337–358.
- Tilastokeskus. 2022a. *Eduskuntavaalit*. <https://stat.fi/tilasto/evaa>. Viitattu 20.10.2022.
- Tilastokeskus. 2022b. *Aluevaalit*. <https://stat.fi/tilasto/alvaa>. Viitattu 20.10.2022.
- Verba, Sidney, Schlozman, Kay Lehman ja Brady, Henry E. 1995. *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wolak, Jennifer. 2020. Self-Confidence and Gender Gaps in Political Interest, Attention, and Efficacy. *The Journal of Politics* 82:4, 1490–1501. <https://doi.org/10.1086/708644>
- Wolak, Jennifer ja McDevitt, Michael. 2011. The Roots of the Gender Gap in Political Knowledge in Adolescence. *Political Behavior* 33:3, 505–533. <https://doi.org/10.1007/s11109-010-9142-9>

KIRJOITTAJATIEDOT**LOTTA HAATAJA**

YTK

Master's Programme in European and Nordic Studies

Helsingin yliopisto

lotta.haataja@helsinki.fi

JULIA JAAKKOLA

KK

Kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisteriohjelma, luokanopettajakoulutus

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta

Tampereen yliopisto

julia.jaakkola@tuni.fi

MARIA KEKKONEN

Yht. yo

Politiikan tutkimus, valtio-oppi

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Tampereen yliopisto

maria.kekkonen@tuni.fi

ELINA KESTILÄ-KEKKONEN

Tenure track -professori

Politiikan tutkimus, valtio-oppi

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Tampereen yliopisto

elina.kestila-kekkonen@tuni.fi

SANNA LAPPALAINEN

Yht. yo

Politiikan tutkimus, valtio-oppi

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Tampereen yliopisto

sanna.lappalainen@tuni.fi

JOSEFINA SIPINEN

YTT, FM, post doc -tutkija

Politiikan tutkimus, valtio-oppi

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Tampereen yliopisto

josefina.sipinen@tuni.fi

AINO TIIHONEN

YTT, post doc -tutkija

Politiikan tutkimus, valtio-oppi

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Tampereen yliopisto

aino.tiihonen@tuni.fi

IINA VAHTERI

YTK

Politiikan tutkimus, valtio-oppi

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Tampereen yliopisto

iina.vahteri@tuni.fi

Liitetaulukko 1. Koulutusaloitus ja naisvastaajien osuus koulutusaloittain.

(1) Kasvatusalat , n=87 (85), naisvastaajia 84 %	Kasvatustiede
(2) Humanistiset ja taidealat , n=83 (83) naisvastaajia 76 %	Teatterityö Filosofia Historia Kirjallisuustiede Kieli- tai käännöstieteet Suomen kieli
(3) Yhteiskunnalliset alat (+ kauppa ja hallinto), n=306 (299), naisvastaajia 77 %	Politiikan tutkimus Yhteiskuntatutkimus Sosiaalityö Psykologia Informaatiotutkimus Viestintä Journalistiikka Mediatutkimus Hallintotieteet Kauppatieteet Tuotantotalous
(4) Luonnontieteet , n=48 (48), naisvastaajia 50 %	Teknis-luonnontieteellinen Bioteknologia tai biolääketieteen tekniikka Matematiikka ja tilastotiede
(5) Tietojenkäsittely ja tietoliikenne , n=58 (57), naisvastaajia 45 %	Tietojenkäsittelytieteet Tietotekniikka Tietojohdaminen
(6) Tekniikan alat , n=123 (122), naisvastaajia 46 %	Automaatiotekniikka Ympäristötekniikka Konetekniikka Sähkötekniikka Materiaalitekniikka Arkkitehtuuri Rakennustekniikka
(7) Terveys- ja hyvinvointialat , n=78 (77) naisvastaajia 81 %	Terveystieteet Lääketiede Logopedia

Huom. Suluissa vastaajamäärä sen vastaajajoukon osalta, joiden osalta aineistossa ei ole puuttuvaa tietoa yhdenkään tutkimusmuuttujan osalta.